
Pázmány Law Working Papers
2012/9

Nagy Zoltán
Az adó és támogatáspolitikai
szabályozás hatékonysága a
környezetvédelem területén

Pázmány Péter Katolikus Egyetem /
Pázmány Péter Catholic University Budapest
<http://www.plwp.jak.ppke.hu/>

Nagy Zoltán*

Az adó és támogatáspolitikai szabályozás hatékonysága a környezetvédelem területén

1. Bevezető gondolatok

A jog gazdasági megközelítése már nem újkeletű felvetés, de a modern jogi gondolkodók dolgozták ki részletesen ennek alapjait. Különösen jeles képviselője a gazdasági jellegű megközelítésnek Richard A. Posner, akinek a megközelítése a neoklasszikus közgazdasági iskolához, Milton Friedman által képviselt állásponthez áll közel.¹

Posner szerint a jog gazdasági elemzésének az a feladata, hogy meghatározza egy jogintézmény gazdasági hatékonyságát.² Az amerikai jogrendszert vizsgálva arra a következtetésre jut, hogy a common law vezérelve a jólét-maximalizáció, amely egyben társadalmi érték is. A gazdasági elemzés lehetővé teszi a jogi szabályozás egyszerű és koherens fogalmakkal való újraértelmezését és objektívebb alkalmazását.³

Posner szerint is vannak korlátai a felfogásnak, hiszen a közgazdaságtan nem képes megalapozni a végső értékítéleteket. Bemutatja a szabályozás hatékonysági és elosztási következményeit, költségeit, hatásait, azonban nem ad választ arra, hogy a hatékonyság társadalmilag vagy etikailag kívánatos-e.⁴

A jog hatékonyságát azonban externalitások korlátozzák. A jog előnye, hogy képes a költségviselőkre telepítve felszámolni ezeket, különösen a környezetvédelem területén, amikor a környezetkárosító hatást korlátozza, illetve az ezzel kapcsolatos adót, illetéket, díjat, költséget felszámítja.⁵

Az amerikai mellett a hazai szakirodalom is foglalkozik a jog gazdasági hatásvizsgálatával. Ennek célja, hogy megállapítsa mekkora haszonnal, illetve költséggel jár az adott jogi norma alkalmazása.⁶ A haszon keretében nem a közgazdasági értelemben vett profitra koncentrál, hanem a nem monetarizálható hasznosság kérdésre (állatfajok védelme, fogvatartottak életkörülményeinek javítása). Ugyanúgy a költségelemzés célja is szélesebb

---

* A szerző a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Pénzügyi Jogi Tanszékének egyetemi docense. A tanulmány a TÁMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001. jelű projekt részeként – az Új Magyarország Fejlesztési Terv keretében – Az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális alap társfinanszírozásával valósult meg.

¹ Szabadsfalvi József (szerk.): Mai angol-amerikai jogelméleti törekvések, Bíbor Kiadó, Miskolc, 1996. 12-13. o.

² Szabadsfalvi (1996.): i.m. 13. o.

³ Szabadsfalvi (1996.): i.m. 163-164. o.

⁴ Szabó Miklós (szerk.): Fejezetek a jogbölcseleti gondolkodás történetéből, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2004, 306-307. o.

⁵ Sajó András: Jog gazdasági elemzése, Magyar Virtuális Enciklopédia, MTA 2003. www.enc.hu (lehívás ideje: 2012. 04. 20.)

⁶ Kovácsy Zsombor – Orbán Krisztián: A jogi szabályozás hatásvizsgálata, Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs 2005. 72. o.

körű, a hagyományos pénzben kifejezett költségek mellett a szerzők a szabály által keletkeztetett költségeket és terheket is vizsgálat tárgyává teszik.⁷

Az OECD által alkalmazott csoportosítás szerint ezek a költségtényezők három csoportba sorolhatóak a szabályozás szempontjából:⁸

- közvetlen állami költségek,
- magánszféra közvetlen költségei,
- közvetett költségek.

Az állami költségek a szabályozás költségvetésre gyakorolt hatását fejezi ki, amely a közvetlen állami költségek mellett az adott jogszabály betartásával kapcsolatos közvetett költséget is jelenti, azaz a végrehajtásával kapcsolatosan felmerült állami kiadásokat. A magánszféra közvetlen költségei közé sorolhatóak azok a kiadások, amelyek a szabályozás hatására jelentkeznek. A többféle elméleti megközelítés közül talán a legszemléletesebb, amely azt elemzi, hogy a költségek, a haszon milyen mértékben változik a szabályozás hatására.

A közvetett költségek pedig a szabályozás továbbgyűrűző, áttételesen kialakuló hatásainak a költségeit fejezik ki, amelynek két típusát különböztetjük meg a negatív externáliákat és az alternatív költségeket.⁹

A környezetvédelem szempontjából ezeknek az externáliáknak van jelentőségük, hiszen a környezetszennyezést, környezetterhelést a közgazdasági szakirodalom is külső gazdasági hatásként fogja fel, mégpedig negatív externáliaként.¹⁰

Rögzítenünk kell azonban, hogy a társadalmi jólét, az életminőség, a fenntartható fejlődés csak akkor biztosítható, ha a gazdasági fejlődés a természeti erőforrások védelmével, a környezet megőrzésével együtt valósul meg.¹¹

Nagy kérdés, hogy a környezetvédelmi támogatáspolitikai és adópolitikai mérhető-e a hagyományos gazdasági hatékonysági szemlélettel. Az új kutatások egyre inkább az ökológiai és társadalmi rendszer fenntarthatóságára koncentrálnak. Úgy vélik, hogy a gazdasági növekedés, a GDP növekedés nem mutatja meg a társadalmi jólétet ezért újabb indikátorokat kell alkalmazni. Ilyen lehet a svájci ökológiai lábnyom, amely a fenntarthatóság mérőszáma, vagy az Angliában bevezetett boldogság-index, amely a nem materiális jólétre koncentrálnak.¹²

---

⁷ Kovácsy – Orbán (2005.): i.m. 72-111. o.

⁸ OECD: Improving policy instruments through impact assesement, 2001. In: Kovácsy – Orbán (2005.): i.m. 75. o.

⁹ Kovácsy – Orbán (2005.): i.m. 57. o. A szerzők szerint az externáliák (extern, azaz külső hatások) olyan váratlan hasznok, illetve költségtöbbletek, amelyek az azokat kiváltó gazdasági eseményeken kívülálló szereplők számára realizálódnak, és amelyekre ezen szereplők nem rendelkeznek befolyással.

¹⁰ Stiglitz, Joseph E.: A kormányzati szektor gazdaságtana, Budapest, 2000. KJK Kersz9öv, 237. o.

¹¹ Csák Csilla: Környezetjog, Novotni Kiadó, Miskolc, 2008. 21-22. o.

¹² Kuslits Béla: Ökoszisztéma, társadalom, gazdaság, In: Fülöp Sándor: Beszámoló a jövő nemzedékek országgyűlési biztosának 2010. évi tevékenységéről, Országgyűlési Biztos Hivatala, Budapest, 2011. A szerző rámutat, hogy az ökológiai lábnyom hektárban fejezi ki azt a virtuális területet, amely elméletileg képes azokat a megújuló erőforrásokat és szolgáltatásokat nyújtani, amit a vizsgált fogyasztó egy év alatt elhasznál.

2. A környezetvédelmi támogatáspolitikai hatékonysága

A környezetvédelmi kérdések jelentősége egyre inkább növekszik az államháztartási gazdálkodás területén. A környezetvédelem alkotmányos alapelvként kerül megfogalmazásra, amely egyben az államháztartási gazdálkodás számára közfeladatként képződik le.¹³

Az Alaptörvény magyarázata is utal rá, hogy Magyarország védi és fenntartja az egészséges környezetet, amely a fenntarthatóság követelményét jelenti. Ez új irányt szab az állam és a gazdaság számára a környezeti értékekkel való felelős bánásmódhoz.

A környezetvédelmi gazdálkodásra alapvető hatást gyakorol az államháztartás mind a közkiadások területén (szakigazgatás, költségvetési támogatások), mind a közbevételek területén (fizetési kötelezettségek).¹⁴

Ahogy korábban is említettem a környezetszennyezést, terhelést a közgazdasági szakirodalom külső gazdasági hatásként fogja fel, mégpedig negatív externáliaként.¹⁵ Az externáliák kezelésének különféle megoldásai lehetnek (magángazdasági, társadalmi szankciók stb.), azonban a téma szempontjából az externáliák kormányzati korrekcióját kell kiemelni.¹⁶

A kormányzati beavatkozásokat a szakirodalom két csoportja osztja fel, egyrészt piac-konform jellegű szabályozásra, másrészt közvetlen hatósági szabályozásra.¹⁷ A piaci jellegű szabályozásnak három kategóriája alakult ki: (a) adók, bírságok, díjak; (b) támogatások; (c) forgalmazható szennyezési engedélyek.

A három kategória szorosan összefügg egymással, különösen az adók és támogatások kérdésköre kapcsolódik egybe, hiszen az adókedvezmények, mentességek köre is állami támogatásnak minősül.¹⁸ Az adópolitikai kérdések a közbevételek oldaláról is szoros összefüggésben vannak a támogatáspolitikai kérdésekkel, hiszen a környezetvédelmi adók forrást teremtenek a közkiadások, támogatások finanszírozására.

A támogatáspolitikai kérdések nemzetközi, központi, kormányzati és helyi önkormányzati szinten értelmezhetőek. A nemzetközi egyezmények és az európai uniós szabályozás egyaránt befolyásolja ezt a területet, de jelentőségét tekintve a hazai jogalkotásban az európai uniós szabályozás a meghatározó.

A környezetvédelmi feladatok jelentős része nem egy éves költségvetési cikluson keresztül valósul meg, ezért szükség van a költségvetési politikát befolyásoló hosszútávú

---

¹³ Alaptörvény P. cikk.

¹⁴ 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról. A törvény a közteherviselési szabályok keretében meghatározza a fizetési kötelezettségek körét. Két kategóriát állapít meg: az egyik esetén az állam közvetlen ellenszolgáltatás nélküli, míg másik esetben a szolgáltatásért fizetendő fizetési kötelezettséget állapít meg. Az előbbi csoportba tartoznak adók, járulékok, vagyonszerzési illetékek, az utóbbiba az eljárási illetékek, igazgatási szolgáltatási díjak.

¹⁵ Stiglitz, Joseph E.: A kormányzati szektor gazdaságtana, Budapest, 2000, KJK-Kerszöv, 237. o.

¹⁶ Stiglitz (2000.): i.m. 244. o.

¹⁷ Stiglitz (2000.): i.m. 244. o.

¹⁸ Erdős Éva: Az állami támogatások jogi szabályozásának anomáliái. In: Erdős Éva (szerk.): Pénzügyi jogot oktatók konferenciái (2006-2009). Miskolc, 2010, Novotni Kiadó, 132-133. o.

célrendszer megfogalmazására, amely a mindenkori költségvetési törvényben, éves szinten közfeladatként megvalósításra kerül. Ilyen hosszú távú célrendszert tartalmazó javaslatcsomag a Nemzeti Környezetvédelmi Program.¹⁹ Eddig három ilyen nemzeti program megfogalmazására került sor. Az I. Nemzeti Környezetvédelmi Program (1997-2002) célja a környezet állapotának felmérése, a cselekvési irányok meghatározása, a környezeti problémák felszámolásának megkezdése. A II. Nemzeti Környezetvédelmi Program (2003-2008) célja elsősorban az európai uniós csatlakozás környezetvédelmi feltételeinek a megteremtése jegyében született. A jogharmonizációs kérdések mellett előtérbe kerül az intézményfejlesztés és környezeti infrastruktúra kiépítése.

A III. Nemzeti Környezetvédelmi Program (2009-2014) már a fenntartható fejlődés problémájára koncentrálni és rendszerbe foglalja a környezet védelmére irányuló célokat és feladatokat. Rámutat arra, hogy a természeti tőkébe való beavatkozás következtében az elszigetelten jelentkező helyi, regionális problémák globális szintűvé váltak, ezért mind nemzeti, mind nemzetközi szinten fontos a környezetpolitikai feladatok összehangolása.

Az új program részletes elemzés alá veszi az adó- és támogatáspolitikát a környezetvédelem területén. Az adó- és támogatáspolitikát szoros összefüggését jelenti egyrészt, hogy az adókedvezmény támogatásnak minősül, de támogatásnak minősülhet a környezetvédelmi adók bevezetésének elmaradása vagy a nemzetközi gyakorlattól eltérő alacsony adómérték meghatározása. A program kritikai értékelést ad a környezetvédelmi adóbevételek területén. Ugyan a környezetvédelmi adókból származó bevétel a GDP 2,5 %-át eléri (jelentős részben az energiával kapcsolatos adóknak köszönhetően), az adórendszer szerkezetében a környezeti adók aránya nem érte el azt a szintet, amikor a környezetet károsítók, használók terheit érdemben növekednének, miközben a környezetet takarékosan használók terhei érdemben csökkennének. Problémaként merül fel továbbá, hogy nem teljeskörűen biztosított a környezetvédelmi bevételek elkülönült elszámolása és célzott felhasználása. A kormányzat nem minden esetben fordítja a bevételeket a megújuló erőforrások újratermelésének elősegítésére, illetve a keletkező szennyezések csökkentésére. A korábbi évek tapasztalatai, tényei alapján a program értékeli a támogatások hasznosulását. Megállapítást nyert, hogy a támogatások hatásossága, környezeti teljesítménye a területfejlesztési támogatásokon kívül kevésbé ismert.

A támogatáspolitikai hatékonyságát a szakirodalom is kritikával illeti. A szakirodalom szerint a támogatások alacsony gazdasági hatékonysága, mivel a támogatások meghatározott technológiákhoz, termékekhez kötődnek, nem teremtnek érdekeltséget más, kedvezőbb megoldások keresésére. Másik probléma, hogy a környezetszennyezés csökkentésére fordított²⁰ szubvenciók a támogatott környezetszennyező jószág túlzott termeléséhez vezetnek.²¹ Sőt van olyan felfogás, amely szerint a támogatás hosszabb távon

---

¹⁹ 96/2009. (XII. 19.) Ogy. határozat A 2009-2014 közötti időszakra szóló Nemzeti Környezetvédelmi Program

²⁰ Henrich György: Nemzetközi adózás, Pécs, 2006, Penta Unió, 484. o. A szerző hatékonyabbnak tartja a környezetvédelmi adók alkalmazását, mivel az adók lökést adhatnak a kedvezőbb technológiák alkalmazásához, új termelési technológiák kifejlesztéséhez és támogatják a környezeti struktúraváltást.

²¹ Stiglitz (2000): i.m. 255. o.

kontraszelekciót, a beavatkozó állam gazdaságának lemaradását eredményezheti.²² Mindezek ellenére a kormányzati környezetvédelmi politika a támogatásokat részesíti előnyben.

A Nemzeti Környezetvédelmi Program is rámutat a közvetlen és közvetett (adókedvezmények, mentességek) állami támogatások hasznosulására az előző időszak tapasztalatai alapján. Pozitív tapasztalatként veti fel a program, hogy a megújuló energiaforrások támogatása az elsődleges energiahordozók területén (földgáz) megtakarítást eredményezett, illetve csökkent a széndioxid kibocsátás. Negatívumként hozható fel ugyanakkor a természeti erőforrások értéken aluli használata, illetve reális árazásának hiánya, amely testet ölt az energiatámogatásokban, bányajáradék kedvezményekben, agrártámogatások területén.

Különösen problémás területévé vált a támogatáspolitikának a megújuló energiafejlesztések támogatása. A szélenergia-fejlesztés támogatásának leállítása révén leállt a hazai szélerőművek fejlesztése, amellyel mintegy 200 milliárdos beruházás lehetetlenült el. (A 2006-ban engedélyezett kvóta nem bővült) Ez különösen azért is szembetűnő, mivel az Európai Unió területén az áramtermelő kapacitás negyede szélerőmű volt.²³

A szélenergia mellett a biogáz, mint megújuló energiaforrás felhasználása is problémás terület. A támogatási rendszer nem ösztönzi a biogáz termelőit a gáz értékesítésére, a műszaki szabályok pedig azt az egyszerű megoldást is nehezítik, hogy a biogázt betáplálhassák a vezetékbe. Van terv ugyan a biogáz-erőművek kapacitásának növelésére, de az ehhez szükséges támogatási források még bizonytalanok.²⁴

Az energetikai támogatáspolitikai átalakításának szenvedő alanyai lettek a villamos energiát kapcsoltan hulladék hőként termelő erőművek, mivel ezektől megvonta a villamos áram-előállítás támogatását, és ugyanakkor távhő hatósági árássá vált.

Helyesen az új támogatási rendszer a megújuló és alternatív energiaforrásokból előállított hő és villamos energia kötelező átvételét preferálja, de kérdés, hogy a hazai költségvetésből jut-e forrás ezeknek a fokozott támogatására.²⁵

A hazai támogatási rendszer szoros kapcsolatban van az európai uniós támogatási rendszerrel. Ennek oka, hogy az Európai Unió kiemelten kezeli a környezetvédelem kérdését és jelentős mértékűvé váltak a Magyarország számára elérhető támogatási programok, amely azt is eredményezte, hogy a tisztán hazai forrásból finanszírozott támogatások és fejlesztések mértéke jelentősen csökkent.

A környezeti politika jelentősége egyre inkább nő a többi európai uniós politikához képest is, illetve a többi politika környezeti hatásait egyaránt figyelembe veszik. Közösségi környezetpolitika alapvetően befolyásolja az egyes tagállamnak környezeti politikáját, sőt számos környezetvédelmi intézkedés nem valósulna meg közösségi környezeti szabályozás nélkül.²⁶

---

²² Kende Tamás – Szűcs Tamás (szerk.): Bevezetés az Európai Unió politikájába, Budapest, 2005, KJK-Kerszöv, 209. o.

²³ Szabó M. István: Blokkolt szélenergia-fejlesztések, HVG 2012. március 31. sz. 52. o.

²⁴ Sággy Erna: Biogáz – megújítandó energia, HVG, 2012. márc. 31. sz. 53. o.

²⁵ Szabó Ivette: Piacátszabás energiatámogatással, HVG 2012. március 31. sz. 48. o.

²⁶ Kengyel Ákos (szerk.): Az Európai Unió közös politikái, Budapest, 2010, Akadémiai Kiadó, 306. o.

3. A környezetvédelem adójogi szabályozásának hatékonysága

Az optimális és hatékony adórendszernek többféle elméleti megközelítést találjuk a szakirodalomban.²⁷

A korai elméletek az adózásból eredő torzító hatás alacsony szintjét jelölik meg optimálisnak, figyelembe véve, hogy sem adóelkerülés, sem adminisztrációs költségek nincsenek. Ezeket azonban nem lehet figyelmen kívül hagyni, ezért az új elméletek figyelembe veszik az adóbevallás és beszedés adminisztrációs költségeit, illetve az adóelkerülést. Ez a felfogás az adófajták alacsony számát és a kevésbé differenciált adókulcsokat hangsúlyozza. Mindezek mellett az adóelméletek rámutatnak az adózásnak a gazdasági növekedést érintő hatásaira, illetve a nemzetközi adóverseny befolyásoló hatására.

Tehát az adóelméletekben is eltérő álláspontok vannak az optimális és hatékony adórendszer kívánalmaival kapcsolatosan.

Ha ezeket a szempontokat áttekintjük jól látszik, hogy a környezetvédelem adójogi szabályozása összetett terület. A környezetvédelmi adók, ökoadó elnevezés helyett széles értelemben célszerű környezeti adóztatásról beszélni, hiszen a hagyományos más adófajtába sorolt adóknak is vannak a környezetvédelemmel összefüggő hatásai (áfa, társasági adó) illetve van olyan fogyasztási típusú adó (az üzemanyagok jövedéki adója), amelyet tipikusan a környezetvédelmi adók körébe lehetne sorolni, nem beszélve még a különféle járadékokról, járulékokról (pl. bányajáradék). A hagyományos, törvényi osztályozás alapján két ökoadót határoz meg a központi költségvetés mérlegében, az energia adót és a környezetterhelési díjat.²⁸

A környezetvédelmi adóztatás sajátos helyet foglal el az adórendszerben. Az ún. ökoadó esetén a hagyományos adókhoz képest eltérő célrendszert határoz meg a szakirodalom. A hagyományos adók esetében az elvonási jelleg az erősebb, hiszen ezek a legfontosabb államháztartási bevételek, illetve a hagyományos adók a pozitív erőforrásokat (munkaerőt) adóztatják jelentős mértékben, míg a környezetszennyezést közvetve támogatják.²⁹ Az adórendszer egyik legfőbb hibájának azt tartják, hogy az emberi erőforrás termelését jobban adóztatja, mint a pusztuló természeti erőforrások felhasználását.³⁰

Az ökoadó esetén az ösztönző jellegnek kell érvényesülnie, illetve a természeti környezet helyreállítását és fennmaradását célzó közfeladatok ellátásának a fedezésére kell felhasználni az ebből keletkező forrásokat.³¹ A környezetvédelmi adóknak tehát kettős célt kell megvalósítaniuk, egyrészt támogatniuk kell a környezetterhelő tevékenység csökkentését, másrészt a környezetbarát beruházások támogatására forrásokat kell biztosítani.³²

²⁷ Elek Péter – Scharla Ágota: Optimális adóelméletek és az empirikus mérés lehetőségei, Pénzügyi Szemle, 2008/3. sz. 444-447. o.

²⁸ 2011. évi CLXXXVIII. törvény Magyarország 2012. évi központi költségvetéséről.

²⁹ Herich György (szerk.): Nemzetközi adózás, Pécs, 2006, Penta Únió, 483. o.

³⁰ Bodrossy Félixné: Segíthet-e a túlnépesedés okozta gondokon a környezetvédelmi adók bevezetése? Környezetvédelem, 1995, 13-14. szám, 17. o.

³¹ Herich (2006): i.m. 483. o.

³² Fülöp Sándor: A jövő nemzedékek országgyűlési biztosának beszámolója (2008-2009). Országgyűlési Biztos Hivatala, Budapest, 2010. 257. o. A beszámoló rámutat arra, hogy

Mindenesetre egyre inkább teret nyer az a felfogás, amely fontosnak tartja a környezeti dimenziók beépítését az adó és támogatási rendszerbe egyaránt. Az azonban adópolitikai kérdés, hogy ennek a terheit az adófizetők vállalják, vagy a szennyezők.³³ Mivel azonban a természeti erőforrások végesek a természeti tőke használójának kell adóznia az általa okozott értékcsökkenés alapján. A környezetvédelmi adók tehát természeti erőforrásokat menthetnek meg, csökkentik a hulladékot, a fogyasztók és a termelők figyelmét a környezetbarát termékek és technológiák felé irányítják, javulhat az életminőség.³⁴

A szakirodalom is egyre többet foglalkozik a környezetvédelmi adóreform kérdésével, amely az egyes európai országokban, illetve maga az Európai Unió szintjén is felvetődött. A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják az ilyen adókat alkalmazó országokban, hogy az adók az összgazdasági célokat nem sértik, a társadalmi jólét javul, új technológiák, versenyképes iparágak alakulnak ki.³⁵ Nyilvánvalóan azonban vannak mellékhatások, hiszen többek között a fejlesztések és az adók költségként beépülnek az árba, azaz ennek terhet a fogyasztók viselik, tehát fontos állami kompenzáció is ezeknek a hatásoknak a mérséklésére.

Az Európai Unió csak 1972-ben indította el az első környezetvédelmi akcióprogramot a tagállamok állam és kormányfőinek a párizsi csúcsértekezletén, amely még további öt környezeti cselekvési program követett.³⁶

Az Európai Unióban is előtérbe került a környezetvédelmi adók kérdése. Az adórendszert is meg kell reformálni, hiszen míg az állam a foglalkoztatást, az emberi erőforrást adóztatja, addig a környezetszennyezést elnézi, támogatja. Megfogalmazódik az adórendszer „zölddé” tételének a terve.³⁷

Az Európai Unióban az energiaadó³⁸ tekinthető egységes környezetvédelmi adónak, illetve a jövedéki adózás területén találunk egységes szabályokat.³⁹ A két szabályozás közül

---

Magyarországon 2010-re tervezett és elfogadott ökoadó-struktúra, illetve az adók mértéke nem vagy csak kevéssé szolgálják ezen célkitűzések elérését. Kifogásolja a beszámoló továbbá, hogy az energiaadó tervezett bevétele csak kis mértékben növekszik, míg a nem kívánatos környezethasználat után fizetendő környezetterhelési díjak mértéke pedig 2009-hez képest reálértéken csökkennek.

³³ Bodrossy (1995): i.m. 18. o. v.ö. Herich (2006): i.m. 482. o. A környezeti problémák vonatkozásában Arthur C. Pigou már az 1920-as években kifejtette, hogy a fő probléma, hogy a környezet használatának díja nem jelenik meg a piaci árban, így a szennyezőre adót kell kivetni olyan mértékben, ami megegyezik az okozott kárral.

³⁴ Bodrossy (1995): i.m. 19. o.

³⁵ Herich (2006): i.m. 486. o. A szerző rámutat, hogy az ökológiai adóreformot először a skandináv országok, valamint Dánia, Hollandia, Németország vezették be az 1990-es években. A bevezetés hatását ún. modellezés segítségével Németországban tanulmányozták. Az eredmény összességében pozitív képet festett az adózási hatások következményeiről.

³⁶ Kengyel Ákos (2010.): i.m. 310-311. o.

³⁷ Herich (2006): i.m. 487. o.

³⁸ 2003/96/EK irányelv az energiatermékek és a villamos energia közösségi adóztatási keretének átszervezéséről.

³⁹ 2008/118/EK irányelv a jövedéki adóra vonatkozó általános rendelkezésekről (a 92/112/EGK irányelv hatályon kívül helyezése)

az előbbinek van nagyobb jelentősége a környezetvédelmi adóztatás szempontjából, bár a jövedéki rendelkezések is kiterjednek az energia termékekre és a villamos energiára.⁴⁰

A környezetvédelmi adók pozitív hatást fejtenek több területen, de el kell ismerni, hogy hátrányokkal is jár a bevezetésük.

Az alábbiakban ismertetésre kerül néhány, a környezetvédelmi adók mellett és ellen szóló érvek közül.⁴¹

A környezetvédelmi adók pozitív hatása: (a) csökken a környezetszennyezés, kedvező hatás a környezetvédelemre; (b) élő munkát terhelő adók kiválthatók a környezetvédelmi adókkal; (c) serkentheti az innováció és a versenyképességet; (d) javul az adórendszer működése, az adóterhek elosztása; (e) ösztönző hatás a fogyasztói szokások megváltoztatására; (f) költségtényezőként beépül a piaci árakba, a környezetszennyezés költségesíthető; (g) megújuló energiafajták felhasználásának a támogatása.

A környezetvédelmi adók negatív hatása: (a) rövidtávon alig vannak hatással az energia- és az üzemanyag iránti keresletre; (b) kedvezőtlenül hatnak a GDP növekedésére; (c) kedvezőtlen hatás a jövedelem-megosztásra, mivel nagyobb terhet jelent az alacsonyabb jövedelmű népesség számára, azaz a társadalmi egyenlőtlenséget növelheti; (d) ipari tevékenységet áthelyezik olyan országba, ahol nem törődnek annyit a környezetvédelemmel; (e) nagy energiafogyasztású iparban versenyképességi problémák jelentkezhetnek; (f) inflációt gerjesztő hatású, mivel az árak növekedésével járnak, a zöld fejlesztések árát a fogyasztók fizetik meg.

A pro és kontra érvek mellett és ellenére a fenntartható fejlődés és környezetért vállal társadalmi felelősség egyre inkább kikényszeríti a környezetvédelmi adók kiterjedt rendszerének bevezetését.

4. Összegzés

A tanulmány alapján is jól látszik, hogy a környezetvédelem területén fontos eszköz az adó és támogatáspolitikák.

Az utóbbi években jelentkező gazdasági válság azonban a fiskális szempontokat helyezi előtérbe, különösen az államadósság kérdéskörében. Nyilván a pénzügyi stabilitás rövidtávú célja, fontos a államháztartási gazdálkodásban, de ezen célnak nem eshetnek áldozatul a hosszabb távú célok, amelyek lehetőséget teremtenek a fenntartható gazdasági és társadalmi viszonyok kialakítására.

Fontos a gazdasági hatékonyság elősegítése a jogi szabályozás területén, de a környezetvédelmi adó és támogatáspolitikák nem feltétlenül az a terület, ahol teljes mértékben érvényesülhet a gazdasági hatékonyság. Sok esetben a környezet védelme érdekében hagyományos közgazdasági értelemben hatékonyságot akadályozó tényezőket kell beépíteni

---

⁴⁰ 2008/118/EK irányelv a jövedéki adóra vonatkozó általános rendelkezésekről (92/112/EGK irányelv hatályon kívül helyezése). A szabályozás általánosságban megállapítja az adókötelezettség, adóvisszatérítés, adómentesség szabályait, kitér az előállítás, birtoklás, feldolgozás, szállítás kérdésére.

⁴¹ Szabó Veronika: indítvány a környezetvédelmi adók bevezetésére, *Eszmélet*, 1998, 39. szám 105-110. o., Tanyi Anita: Konferencia a környezetvédelmi adóreformról, *Lélegzet*, 2000, 12. szám, 3. o. www.lelegzet.hu/archivum

az adóztatás és a támogatás területén egyaránt. Többet adminisztratív terhek és költségek merülnek fel, illetve akadályba ütközhetnek a beruházások, fejlesztések.

A másik oldalról szemlélve a problémát azonban nem haszontalan annak az elemzése, hogy hogyan hat egy-egy adó, támogatási forma bevezetése, egyszerűsítése vagy akár kivétele az adórendszerből, hatékonyan betölti-e a környezetvédelmi célját, szerepét.